

ARC Ruimtelijk ontwerpen met water

Pilot: Groene Woud/Essche Stroom

- Cultuurhistorie geeft inspiratie -

Nationaal landschap het Groene Woud is een gebied van 35.000 hectare in de driehoek Tilburg, Eindhoven en 's-Hertogenbosch. Het gebied kent een mix van natuur, cultuur en vermaak met tal van mooie dorpen, bossen en historische bezienswaardigheden zoals kapellen. De verdere ontwikkeling van dit landschap stelt eisen aan landbouw, natuur en recreatie. De Essche Stroom is één van de beken die dit gebied doorsnijden. Het Waterschap de Dommel wil de betekenis hiervan vergroten en heeft daarvoor een visie ontwikkeld, vooral vanuit een hydrologisch perspectief. Het waterschap wil de beek schoner maken en weer laten meanderen. Op sommige plekken komt ruimte voor waterberging. De opgave voor het pilotproject is om de verdere ontwikkeling van het landschap te combineren met de opgave voor het beekherstel. De cultuurhistorie dient daarbij als inspiratiebron. Kansen en mogelijkheden zijn in een catalogus 'Omgaan met water in het Groene Woud' in beeld gebracht. Door steeds een verbinding te leggen met de historie, laat de catalogus zien dat ontwikkelingen niet nieuw zijn, maar van oudsher een drijfveer zijn geweest van de mensen die in dit gebied wonen. Het werken vanuit de cultuurhistorische onderlegger heeft streekkennis gemobiliseerd waardoor kwaliteit is ontstaan, en heeft andersom voor veel enthousiasme en draagvlak gezorgd.

Opgave water:

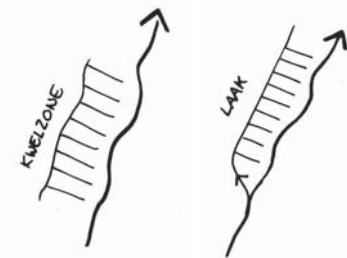
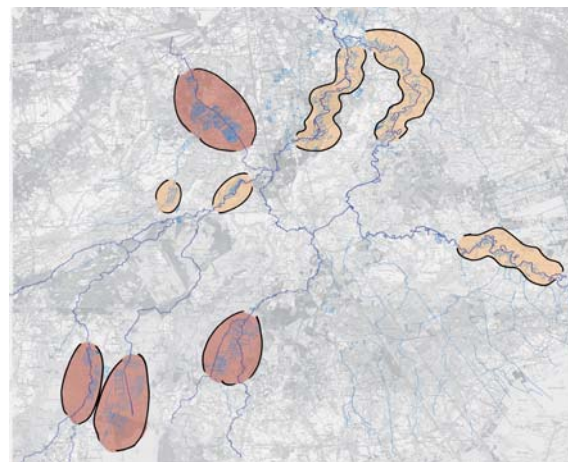
Beekherstel, waterberging, opheffen waterbodemonverontreiniging, herstel ecologische verbindingen en herstel natte natuurparels.

Opgave ruimte:

Uitwerking Nationaal Landschap Groene Woud. Ontwikkeling natuur en landschap, ecologische landbouw, recreatie.

Leerpunten

- Geschiedenis geeft kansen. Werken vanuit cultuurhistorie verhoogt niet alleen de kwaliteit van plannen, maar versterkt ook de betrokkenheid en het draagvlak, zowel bij professionals als bij bewoners.
- Betrek bewoners bij het ontwerpproces. Zij hebben veel gebiedskennis waardoor de kwaliteit van ontwerpvoorstellen hoger wordt. Denk ook aan het onderwijs.
- Maak goede afspraken over borging van ruimtelijke kwaliteit. Maak expliciet welke aspecten bijdragen aan ruimtelijke kwaliteit en kwaliteit van het watersysteem.
- Leg kaartbeelden vanuit meerdere sectoren bij elkaar. Werk zowel vanuit hogere schaalniveaus als vanuit kernkwaliteiten van onderaf.
- De wateropgave is niet altijd nieuw. Kennis uit het (verre) verleden komt vaak opnieuw van pas.

> principe 'water als meststof voor de landbouw': bevoeiingsvelden

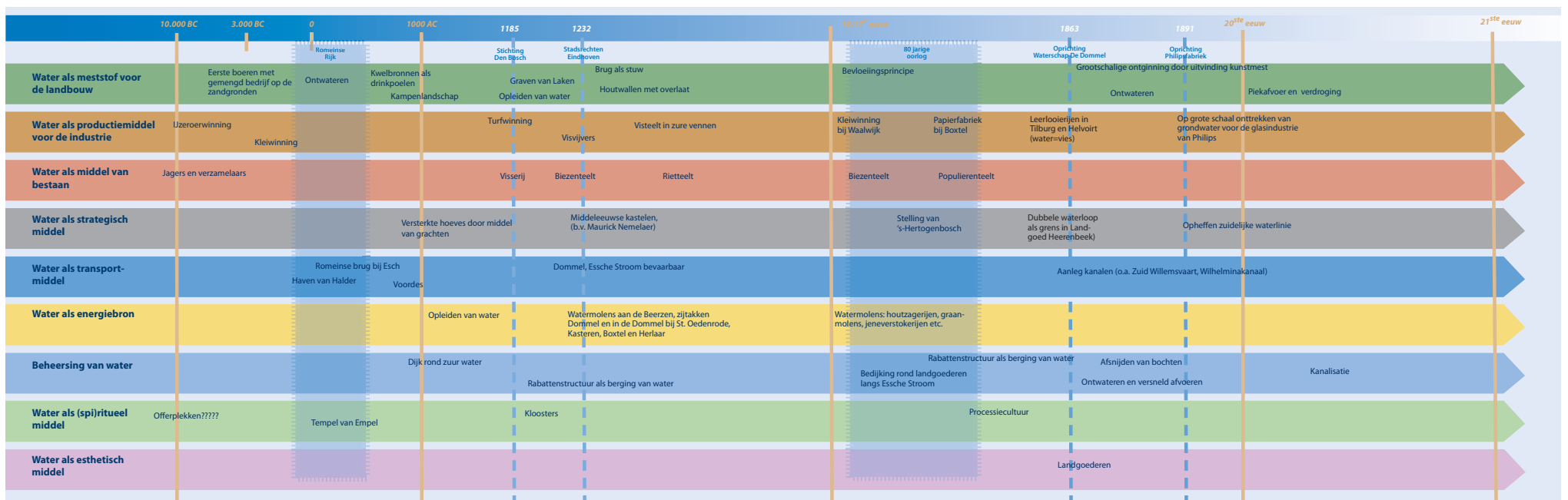
Ontwerpprincipes

Vanuit de ontwikkeling van het Groene Woud als Nationaal landschap was er behoefte om meer inzicht te krijgen in de antropogene aspecten van het gebied, ofwel wat hebben de bewoners in het verleden met het gebied gedaan? Tegelijk had het waterschap behoefte om bij de aanpak van de verschillende beken in het gebied, waaronder de Essche Stroom, terug te grijpen op de natuurlijke, geologische en cultuurhistorische componenten: hoe hebben de beken zich in het verleden gedragen en hoe hebben die de bewoningsgeschiedenis in het gebied bepaald? Cultuurhistorische aspecten zijn bindend en ook nu van groot belang voor de invulling van omgevingsplannen. Ook de Heemkundekring Kleine Meierij drong erop aan de geschiedenis sturend te laten zijn voor ontwikkelingen in de toekomst. De verdieping in de ontstaansgeschiedenis van het gebied heeft geleid tot een catalogus met voorbeelden van inrichtingsplannen. Centrale kenmerken zijn:

- Hedendaagse opgaven sluiten aan bij de kwaliteiten en de beleving van het gebied. Archeologie en cultuurhistorie worden niet gezien als beperkende factoren, maar juist als kanskaarten.
- Het stroomgebied van de beken stuurt de inrichting van de ruimte: het juiste gebruik (water, natuur, wonen, werken, recreëren) op de juiste plek.
- Herstel van het water- en ecosysteem (herstel beekloop, waterberging, verbeteren bodemwaterkwaliteit, natuurlijke inrichting, vis- en faunapassages en recreatie).
- Flexibiliteit in ruimte, middelen en tijd.

> 'het verhaal van het landschap'

> tijdsbalk: gebruiksvormen van water door de tijd heen - leren van het verleden